

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιάννη Ρίτσου: “Ρωμοσύνη”
(Κ.Ν.Λ. Α΄ Λυκείου, σσ. 245 - 249)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Παραδείγματα ερωτήσεων ελεύθερης ανάπτυξης

1. Ο ποιητής, αξιοποιώντας την ιστορική του μνήμη, κινείται άνετα μέσα στον ιστορικό χρόνο (παρόν - παρελθόν - μέλλον): Πώς φαίνεται αυτό στο ποίημα; Να στηρίξετε την απάντησή σας στους χρόνους των ρημάτων και στην επιλογή των λέξεων.
2. Από την αρχή του ποιήματος και μέχρι τον δέκατο τρίτο στίχο ο Ρίτσος χρησιμοποιεί δύο φορές τις λέξεις *ουρανός* (στίχοι 1 και 13), *ήλιος* (στίχοι 3 και 10), *φως* (στίχοι 8 και 9) και *νερό* (στίχοι 7 και 12). Τι φανερώνουν, κατά τη γνώμη σας, αυτές οι λέξεις στο ποίημα και με ποια συχνότητα εμφανίζονται;
3. Γιατί κατά τη γνώμη σας ο ποιητής επιλέγει τον τίτλο "Ρωμοσύνη" (και όχι π.χ. "Ελληνισμός") για την ποιητική αυτή σύνθεση;
4. Ο πρώτος στίχος του ποιήματος αρχίζει με τη λέξη "αυτά". Το ίδιο ισχύει και για τον τρίτο στίχο. Ο δεύτερος στίχος αρχίζει με τη λέξη "αυτές" που τη συναντάμε και στην αρχή του τέταρτου στίχου.
 - α) Μπορείτε να εντοπίσετε και άλλες επαναλήψεις στην πρώτη στροφή;
 - β) Να ερμηνεύσετε τη λειτουργία αυτών των επαναλήψεων στην πρώτη στροφή.
5. Στους πρώτους τέσσερις στίχους ο ποιητής συνδυάζει την ελληνική φύση με τους ανθρώπους: με ποιο τρόπο ο ποιητής πετυχαίνει να δείξει ότι τοπίο και άνθρωποι να συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους;
6. Υπάρχει, κατά τη γνώμη σας, νοηματική σχέση ανάμεσα στα ουσιαστικά "ουρανός - βήματα", "ήλιος - δίκιο" (στ. 1 - 4);
7. Στους στίχους 5-9 ο ποιητής δίνει έμφαση στο τοπίο: ποια χαρακτηριστικά του το κάνουν να φαίνεται στα μάτια του ποιητή "σκληρό σαν τη σιωπή";
8. Ποια επίδραση έχουν στην ψυχосύνθεση των ανθρώπων η απουσία νερού και η μεγάλη ηλιοφάνεια (στ. 8);
9. Τι αποκαλύπτει το τοπίο σχετικά με την ιστορία της ρωμοσύνης;

10. Ποια ιδιαίτερα γνωρίσματα της ελληνικής φύσης και ζωής περιγράφονται στους στίχους 11 - 13 και ποιο αίσθημα υποβάλλει ο ποιητής;
11. Ποια από τα στοιχεία της ελληνικής φύσης και του ελληνικού λαού προβάλλει ο ποιητής στην πρώτη στροφή και με ποιο τρόπο;
12. Η λέξη "αγρύπνια" (στ. 14) λειτουργεί ως κλειδί στο ποίημα. Άλλωστε είναι και ο τίτλος της ευρύτερης συλλογής (βλ. Εισαγωγικό σημείωμα στο ποίημα): Πώς συνδέεται η λέξη αυτή με τους αγωνιστές;
13. Στους στίχους 17 - 22 πώς πετυχαίνει ο ποιητής να δείξει το αγωνιστικό φρόνημα των Ελλήνων;
14. Να απαριθμήσετε εκείνες τις φράσεις του ποιήματος που φανερώνουν τις κακουχίες και τις στερήσεις των αγωνιστών.
15. Πού οφείλονται ο "θυμός" και ο "καημός" των αγωνιστών (στ. 20-21) και με ποιες ψυχικές δυνάμεις οπλίζουν τους αγωνιστές;
16. Να σκιαγραφήσετε τη μορφή και την ψυχοσύνθεση εκείνων στους οποίους αναφέρεται ο Γ. Ρίτσος. Τεκμηριώστε κάθε στοιχείο της περιγραφής σας, παραπέμποντας σε συγκεκριμένους στίχους του ποιήματος.
17. Ποιο αίσθημα υποβάλλει *περισσότερο* ο ποιητής στους στίχους 17-22;
18. Οι υπερρεαλιστές δημιουργούν ποιητικές εικόνες συνδέοντας λέξεις που σχετίζονται συνειρμικά μεταξύ τους. Βρίσκει αυτό εφαρμογή στο συγκεκριμένο ποίημα και, αν ναι, σε ποιους στίχους;
19. Να περιγράψετε τα δεινά και τους αγώνες της ρωμοσύνης μέσα από τις εικόνες των στίχων 27 - 37.
20. Να συγκρίνετε τους στ. 27 - 28 και στ. 40 - 41 και να επισημάνετε σε τι διαφέρουν.
21. Ποια στάση ζωής υποδεικνύει ο ποιητής στους στίχους 42-45;

2.2. Παραδείγματα ερωτήσεων σύντομης απάντησης

1. Ποιοι είναι οι βασικοί νοηματικοί άξονες γύρω από τους οποίους δομείται το ποίημα;
2. Να εντοπίσετε τους στίχους στους οποίους ο ποιητής προβάλλει την ανυπόταχτη φύση των Ελλήνων.
3. Ποια ρήματα χρησιμοποιεί ο ποιητής για να δηλώσει τα δεινά που πολιορκούν τους ανθρώπους και την αντίστασή τους;

4. Ποια είναι η σημασία του ρήματος "σφίγγει" στους στίχους 6- 8;
5. Ποια σχέση υπάρχει ανάμεσα στις φράσεις "ένα μικρό χελιδόνι" (στ. 24) - "χιλιάδες περιστέρια" (στ. 44);
6. Με ποιες ποιητικές εκφράσεις αποδίδονται οι στερήσεις του ελληνικού λαού;
7. Ποια ψυχικά χαρίσματα των αγωνιστών αποκαλύπτουν οι στίχοι 23-25;
8. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής γράφει σε γ' πρόσωπο; (η απάντησή σας να μην υπερβαίνει τις δύο γραμμές).
9. Πώς γίνεται ο θάνατος να κάνει τη ζωή να θριαμβεύει (στ. 26);
10. Να παραβάλετε το στ. 25 με τους στ. 35 - 36 και να επισημάνετε σε τι διαφέρουν.
11. Τι νομίζετε ότι θέλει να δηλώσει ο ποιητής με την έκφραση "ξένα βήματα";
12. "(...) Όλοι μασάνε μια μπουκιά ουρανό πάνου απ' την πίκρα τους" (στ. 13): Πώς ερμηνεύετε το στίχο;
13. "Το ντουφέκι είναι συνέχεια του χεριού τους" (στ. 16): Πώς ερμηνεύετε το στίχο;
14. Γιατί "όταν σφίγγουν το χέρι, ο ήλιος είναι βέβαιος για τον κόσμο" (στ. 23);
15. Τι εννοεί ο ποιητής όταν λέει: " Γεμίζουν τώρα τα κανόνια τους μόνο με την καρδιά τους" (στ. 39);
16. Να καταγράψετε τις λέξεις, φράσεις και εικόνες του ποιήματος που αναφέρονται στο φυσικό τοπίο.
17. Να χωρίσετε το ποίημα σε ενότητες και να δώσετε ένα τίτλο σε καθεμιά από αυτές.

2.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. Οι παρομοιώσεις βρίσκονται σε καίρια σημεία του ποιήματος.
 - α) Να τις εντοπίσετε και
 - β) να σχολιάσετε τη λειτουργία τους.
2. Σε ποιους στίχους ο αγώνας των Ελλήνων αποκτά επικές (ηρωικές) διαστάσεις; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
3. Νομίζετε ότι το ποίημα έχει επικό (ηρωικό) χαρακτήρα; Αν ναι, δικαιολογήστε την απάντησή σας.
4. Να προσδιορίσετε δύο καθαρά υπερρεαλιστικούς στίχους και να βρείτε το νόημά τους.

5. Ποιες αντιθέσεις υπάρχουν στο ποίημα; Να σχολιάσετε τη λειτουργικότητά τους.
6. Ποιες εικόνες συνθέτουν την κατάσταση πολιορκίας (στ. 27 - 42) και ποια αισθήματα σας προκαλούν;
7. Το ρήμα "δε βολεύονται" ποιο χαρακτηριστικό του τοπίου και των Ελλήνων προβάλλει και ποιο αποτέλεσμα δημιουργεί η επανάληψή του;
8. α) Ποιο αίσθημα υποβάλλει η παρομοίωση "σκληρό σαν τη σιωπή" στο στ. 5;
β) Ποια είναι η κυριολεκτική και μεταφορική σημασία του επιθέτου "σκληρό";

2.4. Παραδείγματα ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου

2.4.1. Ερωτήσεις σύζευξης

Να γράψετε δίπλα από τον κάθε αριθμό της πρώτης στήλης το γράμμα του στοιχείου της δεύτερης στήλης που αντιστοιχεί (περισσεύουν δύο):

A	B
1. "βιγλίζοντας το μανιασμένο πέλαγο"	α. ασύνδετο σχήμα
2. "σφίγγει τα δόντια" (το τοπίο)	β. εικόνα
3. "τόσα χρόνια όλοι πεινάνε, όλοι διψάνε, όλοι σκοτώνονται"	γ. πολυσύνδετο σχήμα
4. "πάνου στα καρπούλια πετρωμένοι καπνίζουν τη σβουριά"	δ. μεταφορά
5. "η γλώσσα τους είναι στυφή σαν το κυπαρισσόμηλο"	ε. παρομοίωση
	στ. προσωποποίηση
	ζ. αντίθεση

2.5. Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ελεύθερης ανάπτυξης

1. A. Να βάλετε σε κύκλο τη σωστή απάντηση
Οι στ. 40 - 45 προβάλλουν περισσότερο:
 - α) τη διάδοση των ιδανικών των αγωνιστών
 - β) την αίσθηση της ματαιότητας
 - γ) το αίσθημα της ήττας
 - δ) το φόβο των αγωνιστών
 B. Να αιτιολογήσετε την προτίμησή σας.
2. A. Ποια από τις παρακάτω θέσεις πιστεύετε ότι ανταποκρίνεται περισσότερο στο νόημα του ποιήματος;
 - α) "Το να πεθάνει κανείς για κάποιο ιδανικό ηχεί όμορφα.
Γιατί όμως να μην αφήσεις το ιδανικό να πεθάνει αντί για σένα;"

(Wyndham Lewis)

β) " Την ευτυχία τη γνώρισα στο δόσιμο χωρίς μισθό.
Τη λευτεριά στο σκλάβωμα σε κάποιο ιδανικό σωστό"

(Κ. Βάρναλης)

Β. Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ

Στο συγκεκριμένο ποίημα θα μπορούσαν να δοθούν ως εργασίες - ασκήσεις για το σπίτι οι ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Η ποίηση του Γ. Ρίτσου θεωρείται ότι "ακτινοβολεί μια νηφάλια ηρωική αισιοδοξία". Αν συμφωνείτε, να στηρίζετε την άποψη με βάση το ποίημα.
2. Ποια στάση ζωής προβάλλεται στο ποίημα και ποιες οι αξίες της;
3. Αποδώστε σε πεζό λόγο όσα ο ποιητής νομίζετε ότι αφήνει να εννοηθούν.

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1. Να ακούσετε τη μελοποίηση της "Ρωμοσύνης" από το Μίκη Θεοδωράκη και να δείξετε αν η μελοποίηση εναρμονίζεται με το ποίημα.
2. Να συσχετίσετε ποιητικά τους αγωνιστές της "Ρωμοσύνης" με τους αγωνιζόμενους Μεσολογγίτες στους "Ελεύθερους Πολιορκημένους" του Δ. Σολωμού και να τις εκθέσετε σε μορφή δοκιμίου.
3. Να διαβάσετε το ποίημα του Κ. Καβάφη "Θερμοπύλες" σε συσχέτισμό με τη "Ρωμοσύνη" και να εντοπίσετε τις ομοιότητες και τις διαφορές τους σ' ένα δοκίμιο έκτασης 200 περίπου λέξεων.

5. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1ο Κριτήριο για ολιγόλεπτη γραπτή δοκιμασία

(20 λεπτά)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

ΤΑΞΗ ΤΜΗΜΑ

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ. Ρίτσου: "Ρωμοσύνη"

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Στην πρώτη ενότητα (στ. 1 - 16) ο ποιητής δείχνει την επίδραση του ελληνικού τοπίου στους ανθρώπους:

α) Ποια η σχέση μεταξύ τους;

β) Πώς πετυχαίνει ο ποιητής να συνδέσει άρρηκτα τοπίο και ανθρώπους;

.....
.....

Μονάδες 6

2. Να περιγράψετε τα δεινά και τους αγώνες της ρωμοσύνης μέσα από τους στίχους 27 - 37.

.....
.....

Μονάδες 6

3. Νομίζετε ότι το ποίημα έχει επικό χαρακτήρα; Αν ναι, να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

.....
.....

Μονάδες 4

4. Τι εννοεί ο ποιητής, όταν λέει : "Γεμίζουν τώρα τα κανόνια τους μόνο με την καρδιά τους" (στ.39);

.....
.....

Μονάδες 4

2ο Κριτήριο για ολιγόλεπτη γραπτή δοκιμασία

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

ΤΑΞΗ ΤΜΗΜΑ

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ. Ρίτσου: “Ρωμοσύνη”

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Στην 1η ενότητα (στ. 1 - 16) πώς παρουσιάζεται το ελληνικό τοπίο και οι άνθρωποι; Ποια η σχέση μεταξύ τους;

.....
.....

Μονάδες 6

2. Πώς γίνεται ο θάνατος να κάνει τη ζωή να θριαμβεύει; (στ. 26). (Απαντήστε σε 2 γραμμές περίπου).

.....
.....

Μονάδες 6

3. α) Ποιες εικόνες περιγράφουν την κατάσταση πολιορκίας;
β) Ποια εντύπωση σας προκαλούν;

.....
.....

Μονάδες 6

4. Να γράψετε δίπλα από τον κάθε αριθμό της πρώτης στήλης το γράμμα του στοιχείου της δεύτερης στήλης που αντιστοιχεί σε αυτό (περισεύουν δύο):

A

B

1. "το μουλάρι κι ο βράχος. Λαχανιάζουν"	α. παραδοσιακός στίχος
2. "όταν χαμογελάνε, ένα μικρό χελιδόκι
φεύγει μεσ' απ' τ' άγρια γένια τους"	β. υπερρεαλιστική γραφή
3. "αυτές οι πέτρες δε βολεύονται κάτω
απ' τα ξένα βήματα"	γ. ελλειπτικός λόγος
	δ. συμβολική γραφή
	ε. διαλογικό στοιχείο

Μονάδες 2

Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία

(45 λεπτά)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

ΤΑΞΗ ΤΜΗΜΑ

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ. Ρίτσου: “Ρωμιοσύνη”

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Βάλτε σε κύκλο το γράμμα της απάντησης που θεωρείτε σωστή και δικαιολογήστε την απάντησή σας.

A. Στους στ. 17 - 22 ("το χέρι τους ... αλάτι") το αίσθημα που υποβάλλει ο ποιητής περισσότερο είναι:

- α) η απογοήτευση των αγωνιστών,
- β) το επαναστατικό φρόνημα που τους διατηρεί σε εγρήγορση,
- γ) η νοσταλγία πιο ανθρώπινων συνθηκών ζωής,
- δ) η χαρά για τη συμμετοχή στον πόλεμο.

B. Ποια από τις παρακάτω θέσεις πιστεύετε ότι ανταποκρίνεται περισσότερο στο νόημα του ποιήματος;

α) "Το να πεθάνει κανείς για κάποιο ιδανικό ηχεί όμορφα.

Γιατί όμως να μην αφήσεις το ιδανικό να πεθάνει αντί για σένα;"

(W. Lewis)

β) " Την ευτυχία τη γνώρισα στο δόσιμο χωρίς μισθό.

Τη λευτεριά στο σκλάβωμα σε κάποιο ιδανικό σωστό" (Κ. Βάρναλης)

Μονάδες 2

2. A. Να συμπληρώσετε τα κενά με το κατάλληλο σχήμα λόγου που δίνεται σε παρένθεση (περισσεύουν δύο λέξεις):

(αντίθεση, επανάληψη, εικόνα, παρήχηση, προσωποποίηση, μεταφορά)

α) Στους πρώτους τέσσερις στίχους το σχήμα που ξεχωρίζει είναι:

β) "η ρίζα σκοντάφτει στο μάρμαρο":

γ) "όλοι πεινάνε, όλοι σκοτώνονται και κανένας δεν πέθανε":

δ) "βιγλίζοντας το μανιασμένο πέλαγο":

Μονάδες 2

Β. Να γράψετε δίπλα από τον κάθε αριθμό της πρώτης στήλης το γράμμα του στοιχείου της δεύτερης στήλης που αντιστοιχεί (περισεύουν δύο):

A	B
1. "σφίγγει τα δόντια" (το τοπίο)	α. ασύνδετο σχήμα
2. "τόσα χρόνια όλοι πεινάνε, όλοι διψάνε, όλοι σκοτώνονται"	β. εικόνα
3. "πάνου στα караούλια πετρωμένοι καπνίζουν τη σβουσιά"	γ. πολυσύνδετο σχήμα
4. "η γλώσσα τους είναι στυφή σαν το κυπαρισσόμηλο"	δ. μεταφορά
	ε. παρομοίωση
	στ. προσωποποίηση

Μονάδες 2

3. Ποια στάση ζωής υποδεικνύει ο ποιητής στους στίχους 42-45;

.....
.....

Μονάδες 4

4. Γιατί "όταν σφίγγουν το χέρι ο ήλιος είναι βέβαιος για τον κόσμο";

.....
.....

Μονάδες 4

5. Να σκιαγραφήσετε τη μορφή και την ψυχοσύνθεση εκείνων στους οποίους αναφέρεται ο Γ. Ρίτσος. Τεκμηριώστε κάθε στοιχείο της περιγραφής σας, παραπέμποντας σε συγκεκριμένους στίχους του ποιήματος.

.....
.....

Μονάδες 3

6. Οι υπερρεαλιστές δημιουργούν ποιητικές εικόνες συνδέοντας λέξεις που σχετίζονται συνειρμικά μεταξύ τους. Βρίσκει αυτό εφαρμογή στο συγκεκριμένο ποίημα και, αν ναι, σε ποιους στίχους;

.....
.....

Μονάδες 3